

Türkiye’de Yükseköğretim Politikaları Bağlamında Gazetecilik Bölümleri: Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Journalism Departments in the Context of Turkey’s Higher Education Policies:
A Comparative Review

Özgül DİNÇER*
Çağrı KADEROĞLU BULUT**
Tuğrul ÇOMU***

Öz

Çalışma Türkiye’deki yükseköğretim politikaları çerçevesinde, gazetecilik bölümlerinin güncel durumunu karşılaştırmalı bir şekilde incelemektedir. Bu amaçla öncelikle Türkiye’nin yükseköğretim politikasını şekillendiren küresel ve yerel unsurlar ele alınmaktadır. Özellikle 2006’dan sonra “her ile bir üniversite” politikası nedeniyle üniversitelerin ve bu üniversitelerde açılan gazetecilik bölümlerinin sayısı hızla artmış, bu durum hem üniversiteler hem de bölümler ve bölüm öğrencileri arasında büyük nitelik farklarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çerçevede çalışmada YÖK Atlas veri tabanından yararlanılarak, gazetecilik bölümleri arasındaki farklar ve benzerlikler incelenmiştir. Araştırmada ÖSYM tarafından yapılan sıralama temel alınarak, devlet üniversitelerindeki örgün programlar içinde sıralamada ilk 5 ve son 5’te yer alan gazetecilik bölümleri çeşitli kategoriler ekseninde karşılaştırılmıştır. Çalışmada nicel araştırma desenine yaslanan betimsel analiz yöntemi kullanılmaktadır. Çalışmanın sonucunda mevcut yükseköğretim politikalarının gazetecilik bölümleri açısından önemli bir eşitsizlik yaratmakta olduğu, bölümler arasında coğrafi ve zamansal bir ayrışmanın olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Gazetecilik Eğitimi, Gazetecilik Bölümleri, İletişim Fakültesi, YÖK Atlas

* Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0001-6881-5247, E-posta: ozgun29@gmail.com

** Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Ankara, ORCID: 0000-0002-4701-9759, E-posta: cagrikaderoglu@gmail.com

*** Öğr. Gör., ODTÜ, ODTÜ Rektörlüğü, Ankara, ORCID: 0000-0001-8495-6904, E-posta: tugrul.comu@gmail.com

Abstract

This study examines the current state of journalism programs comparatively within Turkey's higher education policies. At first, global effects and national factors that shape Turkey's higher education policies are discussed. In Turkey, especially after 2006, the number of universities and journalism programs increased rapidly. That led to the emergence of qualitative differences between universities, programs, and students. For this purpose, by using the YÖK Atlas database, the differences and similarities between journalism programs were analyzed. The first 5 and last 5 journalism programs have been selected based on the ÖSYM 2020 rankings for comparison. Journalism programs were compared according to different categories. Quantitative descriptive analysis method is used in this study. As a result, it has been determined that current higher education policies create an important unequal development for journalism departments, especially in geographical and temporal inequality has been identified.

Keywords: Higher Education, Journalism Education, Journalism Departments, Communication Faculties, YÖK Atlas

Giriş

Günümüzde üniversitelerin konumunu ve işleyişini belirleyen yükseköğrenim politikalarının ağırlıklı olarak küresel faktörler tarafından belirlendiği bilinmektedir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra başlayan, kitleselleşme ya da genişleme, uluslararasılaşma, akreditasyon, piyasalaşma, iş dünyası ile iş birliği, performans ve kalite güvencesi gibi başlıklar altında toplayabileceğimiz bu eğilimler yükseköğretimin ne olması ve nasıl olması gerektiğine ilişkin politikalara da yön vermektedir. Bu eğilimler arasında özellikle kitleselleşme ya da genişleme, dünya çapında yükseköğrenim politikalarının ve günümüz üniversitelerinin yapısının belirlenmesinde oldukça etkili olmuştur.

Türkiye'deki yükseköğretim politikaları, temelde bölgesel kalkınma anlayışı çerçevesinde şekillenirken özellikle 1990'lardan itibaren küresel eğilimlerin etkisi altında kalmıştır. Dünyada kitleselleşme ya da genişleme olarak adlandırılan ve 1950'lerde başlayan eğilim, Türkiye'deki bölgesel kalkınma anlayışına da uygun düşmüş ve bu çerçevede 1990'lardan itibaren her ile bir üniversite politikası çerçevesinde çok sayıda üniversite açılmıştır.

Özellikle gazetecilik gibi yeni teknolojiler ile birlikte sürekli değişen bir alanda çok kısa zamanda bu kadar çok programın açılmış olması birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Üstelik durum sadece gazetecilik bölümleri olarak değil, genel olarak iletişim fakülteleri ve çeşitli adlarla açılmış benzer programlar ile birlikte ele alındığında istihdam olanaklarının çok üstünde mezun verildiği ve mezunların niteliğinin büyük farklar gösterdiği söylenebilmektedir. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı Türkiye'deki gazetecilik bölümlerinin durumunu yükseköğretim politikaları bağlamında karşılaştırmalı bir şekilde incelemektir. YÖK Atlas veri tabanı kullanılarak gerçekleştirilen bu inceleme, elde edilen verilerin yükseköğretim politikaları açısından ne anlama geldiği, bu politikaların nasıl bir eğitim sistemi yarattığı gibi soruları tartışmaya açmayı mümkün kılacaktır.

Türkiye’deki gazetecilik eğitimi üzerine geniş bir literatürden söz etmek mümkündür. ULAKBİM Keşif sisteminde 1990-2020 yıllarını kapsayan taramada, gazetecilik bölümlerini ya da gazetecilik eğitimini konu alan toplam 121 çalışmaya ulaşılmıştır.¹ Bu çalışmalar içerisinde çoğunlukla gazetecilik eğitiminin farklı boyutları olarak müfredat, öğrenci beklentileri, mezunlar ya da öğretim elemanı yapıları incelenmiştir. Buna karşın, yükseköğretime geçiş sürecinde gazetecilik bölümlerinin yapıları, öğrenci profilleri, öğrencilerin geldikleri yerler, başarı sıralamaları gibi temel bilgileri konu edinen ve karşılaştıran hiçbir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu makale, bu konuda yapılan ilk çalışma olması nedeniyle önemlidir. Bir diğer önemli nokta, makalede YÖK Atlas veri tabanı kullanılarak ulusal düzeyde bir değerlendirme gerçekleştirilmesi ve bu anlamda daha önceki çalışmalarda kullanılmamış bir örneklem boyutunun ele alınmış olmasıdır. Bu yanıyla makalenin gazetecilik eğitimi literatürüne bir katkı sunması amaçlanmaktadır.

Kitleselleşme Bağlamında Yükseköğretimin Dönüşümü

Yükseköğretim 20. yüzyılın özellikle ikinci yarısından sonra büyük çapta genişlemiştir. Bununla ilgili olarak temelde iki nedenin öne çıktığı söylenebilir. Birincisi İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra sanayileşmiş ülkelerin yaşadığı ekonomik büyümeye paralel olarak özel sektörde nitelikli işgücüne olan talebin artmasıdır (Kooij, 2019, s. 221). İkincisi ise toplumda, üniversite eğitiminde eşit hak taleplerinin artmasıdır. Bu dönemde yükseköğretimin bir ayrıcalık değil hak, hatta gereklilik olduğu savunulmuştur (Marginson, 2016, s. 414-415). Bu talepler doğrultusunda 1950’lerden sonra Avrupa’da üniversite sayısında artış yaşanmıştır (Maassen ve Stensaker, 2011, s. 758).

Kapitalizmin 1970’lerdeki krizi ve sonrasında gelişen enformasyon toplumu tartışmaları ile birlikte üniversitelerin rolü de yeniden tartışılmıştır. Delanty (2019), 1970’lerden günümüze gelen süreçte üniversite çağının sona erdiğini, şirket üniversitesi çağına geçildiğini söylemektedir (s. 79). Bu dönemin en belirgin özelliğini, devletin sağlayıcı rolünden düzenleyici role geçmesi ve üniversitelerin ayrıcalıklı konumunu kaybetmesi olarak nitelemektedir. Dolayısıyla kamu yararı yerine toplumsal yaşamın ekonomikleştirilmesi söz konusu olmuş ve bilgi de bu bağlamda piyasalaşmıştır. 1980’lere kadar bir kamu hizmeti olarak görülen üniversite eğitimi bu tarihten itibaren “özel ürün” olarak değerlendirilmeye (Altbach, 2019, s. 175) ve neo-liberal politikalar doğrultusunda bir metaya dönüştürülmeye başlamıştır. Bu süreçte üniversitelerin yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir. Üniversitelerden “kapitalist ve girişimci ilkeler temelinde yeniden örgütlenmeleri” ve “rekabetçi ve küreselleşen bir bilgi toplumu ekonomisi için ihtiyaç duyulan” insan kaynağını karşılamaları beklenmektedir (Jessop, 2019, s. 139-140). 2000’li yıllarda internet teknolojilerinin de devreye girmesiyle birçok alanda yaşanan değişim ve dönüşüm elbette yükseköğretime de etkilemiştir. Yeni teknolojilerin iş alanlarında yarattığı dönüşümler üniversitelerin programlarının yeni ihtiyaçlara göre düzenlenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır.

1 Söz konusu çalışmaların tümüne burada yer vermek mümkün değildir. İlgili çalışmalara ULAKBİM Keşif (<https://www.ulakbim.gov.tr/yeniweb/ulakkesif/>) sisteminde “gazetecilik eğitimi” anahtar sözcüğü kullanılarak ulaşılmıştır.

Bu gelişmeler doğrultusunda yükseköğretim sistemlerinin kitleselleşmesi tüm dünyada gerçekleşen ve büyük boyutlara varan bir eğilim olarak ortaya çıkmıştır. Kitleselleşme ile ilgili ağırlıklı olarak Trow'un (1973) yaptığı sınıflandırma referans alınmaktadır. Buna göre, ilgili yaş grubundaki nüfusun sadece yüzde 15 veya daha azının yükseköğretime erişebildiği durum *elit*, yüzde 20 ila 30'unun erişebildiği durum *kitlesel*, yüzde 30 ve daha üzerinin erişebildiği durum ise *evrensel* olarak tanımlanmaktadır. Ancak, Trow'un kitlesel ve evrensel arasında analitik bir ayrım geliştirdiği söylenemez. Bu nedenle, elit olmayan sistemler kitlesel olarak adlandırılmaktadır (Teichler, 2019, s. 36). Altbach (2019), günümüzde kitlesel yükseköğretimin uluslararası bir norm olduğunu ifade etmektedir (s. 171). Bu süreç akademik çalışma koşulları, eğitim ve araştırma olmak üzere üniversitenin yapısının ve geleneksel temelini oluşturan ilkelerin de dönüşmesine neden olmuştur. Üniversite mezunu sayısının, istihdam edilebilecek olandan çok daha fazla sayılara erişmesi ve yükseköğretimin iş dünyasının ihtiyaçlarına göre yapılandırılması gibi durumlar bunlardan bazılarıdır (Altbach, 2019; Maassen ve Stensaker, 2011; Collins, 2019; Jessop, 2019).

Kitleselleşme ile birlikte geleneksel "üniversite" modeli dönüşmek zorunda kalmış ve artık "yükseköğretim sistemi"nden bahsedilmeye başlanmıştır (Kurtoğlu, 2019, s. 11). Toplumsal talep ile birlikte ortaya çıkan genişleme sonucu yükseköğretim kurumlarının ve öğrencilerin sayısının artması beraberinde kaynak sorununu getirmiştir. Bu gelişmelerin bir diğer önemli sonucu, üniversitelerin sosyal bir kurum olarak temellerinin tartışılmaya açılması ve özellikle 1980'lerden itibaren üniversitenin kamusal rolünün sorgulanmaya başlanması olmuştur (Maassen, 2011; Altbach, 2019). Böylece geleneksel durumda ticari olmayan kaygılarla örgütlenmesi beklenen üniversiteler, kaynak yaratmak zorunluluğu nedeniyle iş dünyasının talepleri ile daha fazla karşı karşıya kalmıştır. Üniversitelerin giderek şirketler gibi işlemeye zorlanması (Delanty, 2019, s. 83) araştırmaların ve bulgularının metalaşmasına, eğitim programlarının iş piyasasının beklentileri doğrultusunda yapılandırılmasına ve öğrencilerin müşterileşmesine yol açmaktadır (Altbach, 2019, s. 175). Tüm bu gelişmeler yükseköğretimin sosyal bir kurum olmaktan çıkarak bir endüstri haline geldiği yorumlarına neden olmaktadır (Maassen, 2011, s. 758).

Kitleselleşmenin ortaya çıkmasında, erişimde eşitlik talepleri önemli bir etki yaratmıştır. Kooij (2019) sosyo-ekonomik faktörler, demografik etkenler, yaşanılan mekân gibi etkenlerin yanında yapısal etkenlerin de dikkate alınması gerektiğini söylemektedir. Burada kastedilen yükseköğretim kurumlarının yatay ve dikey çeşitliliği, hiyerarşik yapı, özel üniversiteler, giriş koşulları, eğitimin maliyeti ve öğretim modellerinin çeşitliliği ve ayrıca burs, yemek ve barınma olanaklarının da eşitlik meselesinde düşünülmesi gereken unsurlar olduğudur (s. 222).

Tüm bunlara ek olarak mezunları istihdam edecek genişlikte bir iş piyasasının olmaması ve mezunların nitelikli işlere erişememesi üniversite eğitiminin kazandırdığı niteliklerin ve bununla bağlantılı olarak da üniversite eğitiminin sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu durum üniversitelerin program ve içeriklerini oluştururken piyasanın taleplerinin daha fazla dikkate alınmasını da beraberinde getirmiştir.

Türkiye’de Yükseköğretim Politikaları ve Kitleleşme

Türkiye’de kitleleşme, her ne kadar yükseköğretim ve ekonomik kalkınma arasında ilişki kuran bilgi toplumu kuramlarından hareket eden tartışmalarla ilişkili gözükse de dünyadaki genel eğilimden farklı bir niteliktedir. Batı’da 1950’lerde başlayan bu tartışmalarda yükseköğretim, ekonomik kalkınma için gerekli olan nitelikli insan kaynağının yetişmesinde önemli bir faktör olarak görülmüştür. Daha sonrasında ise bilgi temelli ekonomi yaklaşımı çerçevesinde ekonomik büyüme için önemli bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla Batı’da yükseköğretim sisteminin kendisinin bir bütün olarak beşeri sermayeye katkısı, üretilen bilgiler, yapılan araştırmalar, geliştirdiği teknolojiler ve yenilikler ile ekonomik kalkınmada rol oynayan bir unsur olarak ele alındığı söylenebilir. Türkiye’de ise yükseköğretim sisteminin kendisinden ziyade üniversitelerin şehre getireceği ekonomik potansiyel ile daha az gelişmiş bölgelerin kalkınmasında itici bir güç olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (1970) raporundan da izlenebileceği üzere bölgesel kalkınma yaklaşımı Türkiye’de yükseköğretim politikasını belirleyen unsurlardan biri olmuş², üniversiteler bölgeler arasındaki sosyal ve ekonomik gelişme farklarının azaltılmasına yönelik bir araç olarak görülmüştür. Kaynar ve Parlak (2005), her ile bir üniversite politikasının kökenlerinin 1970’lere kadar götürülebileceğini, 1992’de açılan üniversitelerin bu politikanın bir sonucu olduğunu ifade etmektedirler (s. 28; 140). Diğer yandan, ekonomik olduğu kadar siyasi gerekçeler de yeni üniversiteler açılması kararlarında etkili olmuştur. Bunlar arasında ekonomik ve politik rant sağlamak, üniversiteler üzerinde kontrol sağlamak, üniversiteye girmek isteyen genç nüfusun artması ile oluşan toplumsal talebi karşılamak gibi gerekçeler sayılmaktadır (Kaynar ve Parlak, 2005, s. 13; Arap, 2010, s. 22).

Bölgesel kalkınma doğrultusunda üniversitelerin açılmasına yönelik atılan en kapsamlı adım 1970’lerde gerçekleşmiştir. 1971 ile 1978 yılları arasında bölgesel kalkınmanın itici gücü olacağı düşünülen sekiz ilde üniversiteler açılmıştır. İkinci büyük sıçrama ise 1992 yılında yaşanmış, her ile bir üniversite hedefi kapsamında farklı illerde toplam 21 yeni devlet üniversitesi açılmıştır. Çok sayıda üniversitenin açıldığı diğer bir dönem ise 2006-2008 yılları arasındadır. Bu dönemde her ile bir üniversite politikasına devam edilerek 81 ilin tamamında devlet üniversitesi açılmış ve böylece 2006 yılına kadar 53 olan devlet üniversitesi sayısı 2019 yılı itibarıyla 129’a ulaşmıştır

2 Türkiye’de üniversitelerin buldukları bölgenin ekonomik kalkınmasını araştıran çok sayıda araştırma yapılmıştır. Üniversitelerin il düzeyinde (Erdoğan ve Karagöl, 2018; Tösten, Anık ve Kayan, 2016; Binici ve Koyuncu, 2015; Çayın ve Özer, 2015; Ergun, 2014, Yayar ve Demir, 2013) yükseköğretim ilçe düzeyinde (Aslan ve Sırım, 2019; Sezer, 2017; Çalışkan ve Demir, 2013; Dalğar, Tunç ve Kaya, 2009) bölgenin ekonomik gelişimini araştıran bu çalışmaların tamamında ulaşılan sonuçlar da bunu desteklemektedir. İlgili literatürde de ortaya konulduğu üzere, üniversiteler, idari ve akademik personeli istihdam ederek, bölgeye öğrenci çekerek bölgesel gelirin ve istihdamın artmasında rol oynamaktadır. Personel ve öğrenciler, barınma, giyim, yiyecek, içecek, ulaşım, kitap ve kırtasiye ve benzeri eğitim ile ilgili harcamalar yoluyla bölge ekonomilerini canlandırmaktadır. Ayrıca genç nüfusun tüketim tercihleri kentteki ekonomik faaliyetleri çeşitlendirirken mevcut olanları da artırmaktadır. Bunun yanında üniversitelerin düzenlediği bilimsel ve kültürel etkinlikler, mezuniyet baloları ve diploma törenleri, panel, sempozyum ve konferans gibi etkinlikler ve çıkardıkları yayınlar aracılığıyla sadece ekonomik değil bölgenin sosyal ve kültürel iklimi de değişmekte ve canlanmaktadır. Bununla birlikte belirli bir ölçüde ekonomik canlanmadan söz edilse bile bölge açısından kalıcı bir sosyo-ekonomik gelişimin sağlanmasında yeterli olmadığı, 50 yıldan uzun süredir üniversitesi olan Erzurum, Trabzon gibi iller üzerinden örneklendirilmektedir (Öztürk, Torun ve Özkök, 2011).

(YÖK, 2019). Dolayısıyla, Türkiye’de yükseköğretim sisteminde genişleme açısından özellikle 1992 ve 2008 yıllarında önemli sıçramalar gerçekleştiği görülmektedir. Bu açıdan, özellikle 2006-2008 yılları arasında her ile bir üniversite politikasının sonucu olarak Türkiye’de kitleselleşmede önemli bir orana ulaşıldığını söylemek mümkündür.

Tüm bunlara ek olarak, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de erişim meselesi yükseköğretim politikalarının belirlenmesinde önemli bir unsur olmuştur. 1990 yılında yaklaşık 900 bin olan aday sayısı 2010 yılında yaklaşık 1 milyon 600 bine yükselmiştir. Bu öğrencilerin 1990 yılında yaklaşık 196 bini üniversiteye yerleşirken 2010 yılında bu sayı 874 bine ulaşmıştır (Çetinsaya, 2014, s. 48). Dolayısıyla 1990’dan itibaren açılan hem devlet hem vakıf üniversiteleri ile birlikte başvuran nüfusun üniversite eğitime erişimi yaklaşık olarak yüzde 20’den yüzde 50’ye varan bir artış göstermiştir. Açıköğretim programları ile birlikte bugün yükseköğrenim öğrenci sayısı 8 milyona yaklaşmaktadır ki bu, ülke nüfusunun yaklaşık yüzde 10’una denk gelmektedir.³

Kitleselleşme olarak adlandırılan süreçte üniversitelerin niceliksel artışı hem dünyada hem Türkiye’de çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Bunların arasında kurumlar ve dolayısıyla mezunları arasındaki nitelik farkı sayılabilir. Özellikle hızlı bir şekilde çok sayıda üniversitenin açıldığı durumlarda, ayrılan bütçenin pek çok üniversite arasında paylaşılması sonucu üniversitelere düşen bütçe payı azalmakta ve özellikle yeni kurulan üniversitelerin eksiklerini tamamlaması konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Doğan’ın (2013) çalışması, Türkiye’de 2006’dan sonra kurulan üniversitelerin teçhizat ve donanımdan akademik ve idari personele kadar birçok konuda yaşadığı sorunları ortaya koymaktadır. Üniversitelerin gerekli altyapı hazırlıkları tamamlanmadan çok kısa sürede, hızla ama kısıtlı bir bütçeyle açılması nedeniyle ortaya çıkan ciddi sorunların olduğunu gözlemek mümkündür. Gelişen teknolojiler, toplumlarda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar ve bilimsel gelişmeler karşısında mevcut bütçeyle eski üniversitelerin bile eksikliklerini tam olarak gideremediği ve mevcut durumda eğitime ayrılan bütçe içinde yükseköğrenime ayrılan miktarın daha fazla sayıda üniversiteye bölüştürüldüğü düşünülürse, üniversitelerin önümüzdeki yıllarda günün ihtiyaçlarına ve koşullarına uygun kalitede eğitim verebilmek için gerekli kaynaklara ulaşmada sıkıntı yaşayacağı açıktır.

Kitleselleşmeyle birlikte kısa zamanda çok sayıda üniversitenin açılması sadece altyapı açısından değil uluslararası hareketlilik, üniversitelerin sosyal ve kültürel imkanları, programların içerik yönünden çeşitliliği ve zenginliği açısından da eşitsizliklere; dolayısıyla mezunların niteliği açısından farklılıklara yol açabilmektedir. Bu durum diploma enflasyonu ve istihdamın sınırlılığı ile birleştiğinde genç mezunların işsizliği sorunu ortaya çıkmaktadır. Farklı üniversitelerden de olsa aynı bölümün diplomasına sahip olan öğrenci sayısı artarken iş ve istihdam alanı aynı hızda büyümektedir. Bunun sonucu olarak her sene sonunda, bir diplomaya sahip olmakla birlikte yetiştiği alanda iş bulamayacak yüzlerce mezun iş piyasasına dâhil olmaktadır.

3 Bkz: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Yükseköğretim Politikaları Bağlamında Gazetecilik Bölümleri

Türkiye’de gazetecilik eğitiminin 70 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Uzun bir süre sadece 3 büyük ildeki köklü üniversitelerde mevcut olan bölüm, açılan yeni üniversiteler ile birlikte Türkiye’nin birçok iline yayılmıştır. Bugün 29 ayrı şehirde 38 devlet ve 7 vakıf üniversitesi çatısı altında örgün gazetecilik bölümleri bulunmaktadır. Bunlara ek olarak 11 tane ikinci öğretim, 3 tane de uzaktan eğitim programı mevcuttur. 2020 yılı itibarıyla yaklaşık 445 bin olan (445,226) olan devlet üniversiteleri lisans kontenjanının 3300’ünü gazetecilik bölümleri oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle toplam 129 olan devlet üniversitesi sayısının yaklaşık üçte birinde bulunan gazetecilik bölümleri örgün eğitim toplam lisans kontenjanının da yaklaşık binde 7’sini oluşturmaktadır. Her ile bir üniversite politikası özellikle 2006’dan sonra neredeyse her ilde bir gazetecilik bölümü açılmasına neden olmuştur. Bu süreçte yukarıda tartışılan kitleselleşme ile siyasi ve bölgesel gerekçelerin payı vardır.

Gazetecilik bölümlerindeki hızlı artış birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu bölümler bir yandan gelişkin eğitim olanaklarının sağlanamamasına diğer yandan ise ihtiyacın oldukça üzerinde mezun verilmesine ve ciddi istihdam sorunlarına neden olmaktadır. Tokgöz (2003) Türkiye’de genelde eğitim özelde ise iletişim eğitimi yönünden hükümetlerin doğru ve gerçekçi politikalarının bulunmadığını vurgulayarak aynı sorunun istihdam konusunda da geçerli olduğunu belirtmektedir (s. 20). YÖK verileri de bu yargıyı doğrulamaktadır. YÖK (2020) istatistiklerine göre iletişim fakültelerinden her yıl yaklaşık 8 bin civarında öğrenci mezun olmaktadır. Bu rakamın yaklaşık üçte birinin gazetecilik bölümlerinden oluştuğu, dolayısıyla her yıl gazetecilik bölümlerinden 2600 civarı öğrencinin mezun olduğu söylenebilir. Bu rakamın, gazetecilik alanındaki istihdam ihtiyacının oldukça üzerinde olduğu belirtilmelidir. Zira Kızılca ve Karagöz-Kızılca (2018, s. 20) iletişim mezunları arasında bölümleriyle doğrudan ilgili mesleklerle uğraşanların oranının yüzde 20’nin altında kaldığını tespit etmektedir. Dolayısıyla genelde iletişim özelde ise gazetecilik bölümleri alanında bir diploma enflasyonunun yaşandığı ve diplomalı işsiz sayısının giderek arttığı vurgulanabilir.

İstihdamın yanı sıra eğitim olanakları ve mezunlar arasındaki nitelik farkları da önemli bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır. Küçük kentlerde yeni açılan gazetecilik bölümlerinin eğitimsel ve teknolojik altyapılarının yeterli olmayışı, gazetecilik bölümleri arasındaki eğitimde önemli farklar ortaya çıkarmaktadır. Özellikle son dönem açılan gazetecilik bölümlerinde gerek yeterli öğretim elemanı istihdamı gerekse kütüphane, eğitim gereçleri, teknolojik donanım ve sosyal olanaklar itibarıyla ciddi eksikliklerin bulunduğu sıklıkla dile getirilmektedir (Doğan, 2013; Karakütük ve Özdemir, 2011; ODTÜ, 2011, Kaynar ve Parlak, 2005). Bu durum gazetecilik bölümleri arasında niceliksel (puanlar, netler vb.) ve niteliksel (eğitim, kentsel olanaklar, kendini geliştirme fırsatları vb.) anlamda ciddi farklar yaratmaktadır.

Dolayısıyla Türkiye’de yükseköğretimi yeniden yapılandırmayı amaçlayan yükseköğretim politikaları, kitleselleşme ve genişleme ekseninde birçok yeni gazetecilik bölümünün açılmasına neden olmuş, buna karşın bu bölümlerin ihtiyaçları ve altyapı koşulları gereğince planlanmamıştır.

Bu da gazetecilik bölümleri arasında iki uçta yoğunlaşan görece keskin bir farklılığın meydana gelmesine yol açmıştır.

Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Gazetecilik bölümleri üzerine gerçekleştirilen bu araştırmanın evrenini Türkiye'deki gazetecilik bölümleri oluşturmaktadır. YÖK (2020) birim istatistiklerine göre 2020 yılı itibariyle Türkiye'de lisans düzeyinde 45 adet gazetecilik bölümü bulunmaktadır. Bunlardan 38 tanesi devlet, 7 tanesi ise vakıf üniversiteleri bünyesinde yer almaktadır.⁴ Devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan gazetecilik bölümleri, ülkenin çeşitli bölgelerine ve illerine dağılmışken, vakıf üniversiteleri bünyesinde bulunan gazetecilik programlarının tümü İstanbul'dadır.

Bu evren içerisinde araştırmanın örneklemini, Türkiye'de gazetecilik eğitimi veren devlet üniversitelerinin ÖSYM (2020) tarafından açıklanan taban puan sıralamasında ilk 5 ve son 5 sırada yer alan gazetecilik bölümleri oluşturmaktadır. Bu bölümler üzerine bir inceleme gazetecilik eğitiminin her iki ucundaki durumu ele almayı ve karşılaştırmayı mümkün kılmaktadır. Bu inceleme, söz konusu bölümlere yerleşen öğrenci sayıları itibariyle de toplam evren içinde önemli bir yer kaplamaktadır. 2020 yılı itibariyle örgün gazetecilik bölümlerine yerleşen öğrenci sayısı toplam 3299'dur. İlk 5 ve son 5'teki gazetecilik bölümlerine yerleşen öğrenci sayısı ise 752'dir. Dolayısıyla ilk 5 ve son 5'teki gazetecilik bölümlerine yerleşen öğrenci sayısı toplam evrenin beşte birinden fazlasını (yüzde 22,7) oluşturmaktadır. Bu yanıyla, araştırmaya konu edilen örneklemin anlamlı bir temsiliyet taşıdığı söylenebilir.

Bu bölümler YÖK Atlas (Yükseköğretim Program Atlası) verileri baz alınarak değerlendirilecek ve karşılaştırılacaktır. YÖK Atlas veri tabanı, yükseköğretime geçişle ilgili ulusal tüm sayısal verileri kapsamasından dolayı Türkiye çapında temsil gücü en yüksek veri tabanını oluşturmaktadır. Dolayısıyla YÖK Atlas verileri gazetecilik bölümlerinin niteliksel ve niceliksel durumlarına dönük değerlendirme geliştirebilmek için oldukça geniş bir zemin sunmaktadır. YÖK Atlas'taki temel verilerin değerlendirilerek bulgular haline getirilmesi ile anlamlı bilgiler oluşturacak şekilde analize konu edilmesi yeni çalışmalar ve tartışmalar için önemlidir.

Gazetecilik bölümleri üzerine değerlendirme ve karşılaştırma, tavan-taban puanlar, başarı sıralamaları, yapılan net sayıları, tercih sıralamaları, bölümlerdeki kadın-erkek öğrenci dağılımları, öğrencilerin geldikleri bölgeler, okulların uluslararası hareketlilik durumları ve öğretim elemanı sayıları gibi temel kriterler ekseninde gerçekleştirilecektir. Karşılaştırma sürecinde belirli bir sistematik oluşturulabilmesi için ikinci öğretim ve uzaktan eğitim gazetecilik programları örneklem dışında bırakılmıştır. Çalışmada nicel araştırma desenine yaslanan betimsel analiz yöntemi kullanılmaktadır. YÖK Atlas veri tabanının sunduğu veriler, yükseköğretim politikaları çerçevesinde ele alınacak ve tartışılacaktır.

4 Bu sayılara uzaktan eğitim ve ikinci öğretim programları dâhil edilmemiştir.

Bulgular ve Tartışma

Bulguları aktarmadan önce gazetecilik bölümlerine ilişkin temel verilere değinmek faydalı olacaktır. YÖK Atlas (2020) verilerine göre Türkiye’de devlet üniversitelerindeki gazetecilik bölümlerinin 2020 yılı itibariyle 3300 kontenjanı bulunmaktadır, bu kontenjanın neredeyse hepsi (3299) dolmuştur. Gazetecilik bölümleri için toplam 53 bin 491 öğrenci tercihte bulunmuştur. Bu öğrencilerden 11 bin 627’si ilk üç tercihinden biri olarak gazetecilik bölümlerini yazmış, içlerinden yalnızca 1390’ı bu tercihlerine yerleşebilmiştir. Genel olarak bakıldığında gazetecilik bölümlerinde kontenjan başına tercih sayısı 15,7 iken devlet üniversitelerindeki gazetecilik bölümleri için bu sayı 16,2 olmuştur.

Gazetecilik bölümlerine yerleşenlerin geldikleri ilk üç bölge Marmara (yüzde 31), İç Anadolu (yüzde 19,5) ve Akdeniz (yüzde 11,9) olmuştur (YÖK Atlas, 2020). Oranlara bakıldığında her üç öğrenciden yaklaşık ikisinin bu bölgelerden geldiği görülmektedir. Buna karşın, Türkiye’nin en büyük üç ilinden (İstanbul, Ankara, İzmir) gelen öğrencilerin, gazetecilik bölümlerine yerleşen toplam öğrencilerin yalnızca üçte birini (yüzde 34,4) oluşturduğu tespit edilmektedir.

Gazetecilik bölümlerine giren öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (yüzde 64,6) ilk defa üniversiteye gelirken⁵, yaklaşık üçte biri (yüzde 30,9) daha önce başka bir bölümden mezun olmuş ya da yarıda bırakmıştır. Gazetecilik bölümlerine yerleşen öğrencilerin programlar bazında tercih eğilimleri de ilginç sonuçlar ortaya koymaktadır. Buna göre, yerleştikleri gazetecilik bölümünün dışında da gazetecilik tercihi yapan kesim (yüzde 27) dışarıda bırakılacak olursa, öğrencilerin tercih eğilimlerinde en çok tercih edilenler önlisans programları (yüzde 12,9), Radyo, Televizyon ve Sinema bölümü (yüzde 9,1) ve Tarih bölümü (yüzde 5,5) olarak yer almıştır. Önlisans tercihinin eğilimlerde görece yüksek bir oranda çıkması, üzerinde ayrıca düşünülmesi gereken bir durumdur ve ileride daha detaylı olarak ele alınacaktır.

ÖSYM (2020) tarafından taban puanlara dayalı olarak geliştirilen başarı sıralamasında, devlet üniversiteleri içerisinde ilk 5 sırada yer alan gazetecilik bölümleri sırasıyla şunlardır: Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi. Bu sıralamada son 5’te yer alan üniversiteler ise Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi’dir.

Bu iki kategorideki üniversitelerin durumunu incelemek ve karşılaştırabilmek için başvurulacak ilk kriter bölümlerin tavan ve taban puanlarıdır.⁶ İlk 5’teki üniversitelerin tavan puanları⁷ 443 ile 363 aralığında değişmektedir. Taban puanlar ise 363 ile 325 aralığındadır. Son 5’teki üniversitelere bakıldığında ise tavan puanların 331 ve 308 arasında olduğu, taban puanların ise 236 ile 189 arasında bulunduğu görülmektedir.

5 YÖK Atlas verilerinde bu kesim, “liseden mezun fakat daha önce hiç üniversiteye yerleşmemiştir” ve “liseden yeni mezun ÖSYS’ye ilk defa girdi” şeklinde belirtilmektedir.

6 ÖSYM tarafından hazırlanan, üniversitelerin tavan-taban puan bilgilerinin yer aldığı ayrıntılı liste için bkz. https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/YKS/tablo4_26082020.pdf

7 Anlatımın sadeliğini korumak açısından puanların küsuratları verilmemiş, virgülden önceki ana bölümleri kullanılmıştır.

Tablo 1. Üniversitelerin Tavan ve Taban Puan Aralıkları

Üniversite	Tavan Puan	Taban Puan
İlk 5'teki üniversiteler	443,90817 – 363,24392	363,73059 – 325,13689
Son 5'teki üniversiteler	331,52932 – 308,25325	236,12247 – 189,72426

Tablo 1'de görüleceği üzere gazetecilik bölümleri arasında en yüksek taban puan 363, en düşük taban puan ise 189'dür. Resmi olarak denk düzeyde gazetecilik eğitimi ve diploması veren bölümler arasındaki bu fark oldukça dikkate değerdir.

Bu noktada üniversitelerin kontenjanlarına bakmak da önemli bir veri sunmaktadır. Gazetecilik bölümlerinin kontenjanları ülke genelinde 60 ile 100 arasında değişmektedir. Ancak her iki kategorideki bölümlerin kontenjanlarının ortalaması hesaplandığında anlamlı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Buna göre ilk 5'teki bölümlerin kontenjanlarının toplamı 436, ortalaması ise 87,2'dir. Son 5'teki bölümlerin toplam kontenjanları 315, ortalaması ise 63'tür. Gazetecilik bölümlerine giren öğrenci sayısının ilk 5 ve son 5'teki üniversiteler için görece yakın olduğu görülmektedir. Kontenjanlar arasındaki bu yakınlık, taban puanlar arasındaki farkla birlikte düşünüldüğünde, iki uçta toplanmış benzer sayılarda öğrencinin oldukça büyük puan aralıklarıyla gazetecilik eğitimine dâhil olduğu tespit edilmiştir. Bunun eğitim süreçlerinde, eğitimin niteliğinde ve eğitim sonrası süreçte yaratacağı farklar ve sonuçlar üzerine düşünülmesi gerekmektedir.

Puanlara paralel olarak benzer bir kırılma yerleşenlerin başarı sıralamasında da görülmektedir. Gazetecilik bölümüne giren en yüksek başarı sırasına sahip öğrenci 2 bin 143'üncü iken, en düşük başarı sırasına sahip öğrenci 677 bin 241'inci sırada yer almıştır. Puanlar, kontenjanlar ve başarı sıralarından da anlaşılacağı üzere, gazetecilik bölümleri arasındaki fark oldukça büyüktür.

Üniversiteye giriş sınavında öğrencilerin yaptıkları ortalama “net” sayıları da bölümler arasındaki açı farkının izlenebileceği göstergelerden biridir. Ortalama netler, üniversiteye giriş sınavındaki Temel Yetenek Testleri (TYT) ve Alan Yeterlilik Testleri (AYT) üzerinden hesaplanmaktadır.⁸ İlk 5 sıradaki gazetecilik bölümlerine giren öğrencilerin netlerinin TYT ortalaması hesaplandığında, Türkçe testinde 40 sorudan 26,10 net; Sosyal Bilimler testinde 20 sorudan 11,20; Matematik testinde 40 sorudan 8,05 net ve 20 soruluk Fen Bilimleri testinde 1,40 net yaptıkları görülmektedir. Son 5 sıradaki gazetecilik bölümü öğrencilerinin netlerinin ortalamalarına bakıldığında ise Türkçe testinde 13,40; Sosyal Bilimler testinde 7,65 net; Matematik testinde 1,60 net; Fen Bilimleri testinde ise 0,65 net gerçekleştirdikleri görülmektedir.

8 Temel Yetenek Testi'nde Türkçe (40), sosyal bilimler (20), matematik (40) ve fen bilimleri (20) soruları bulunmaktadır. İkinci aşama olan Alan Yeterlilik Testi'nde (AYT) ise öğrenciler alanlarına göre sorular cevaplamaktadır. Bir öğrencinin AYT sınavına girebilmesi için TYT'den en az 150 puan alması gerekmektedir. AYT'ye giren öğrenci ise lisans öğrenimi için en az 180 puan almalıdır. Öğrencilerin teste verdikleri her dört yanlış cevap bir doğru cevabı silmektedir.

Tablo 2. İlk 5 ve Son 5 Sıradaki Gazetecilik Bölümlerine Yerleşen Öğrencilerin Ortalama TYT Netleri

	TYT Türkçe (40)	TYT Sosyal Bilimler (20)	TYT Matematik (40)	TYT Fen Bilimleri (20)
İlk 5	26,10	11,20	8,05	1,40
Son 5	13,40	7,65	1,60	0,65

Üniversiteye girişte öğrencilerin sözel ve sayısal alanlarda sahip olmaları beklenen temel bilgi, beceri ve yetkinlikleri ölçen testler olması nedeniyle TYT verileri, gazetecilik bölümlerine giren öğrencilerin niceliksel de olsa temel yetkinliklerini ve gelişim durumlarını göstermesi bakımından önemlidir. Tablo 2 incelendiğinde genel olarak sayısal alandaki başarısızlık göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra gazetecilik gibi yapısı itibariyle sözel ve sosyal bilgi, beceri gerektiren bir alan için Türkçe ve sosyal bilim testlerindeki başarı oranının da beklenen seviyede olmadığı iddia edilebilir. Her iki kategorideki tüm bölümler için, matematik ve fen bilimleri testlerindeki başarı durumu yok denecek düzeydedir.

TYT’nin ardından bilgi, muhakeme, yorum gücünü ölçmeyi amaçlayan ve öğrencilerin kendi gruplarına göre sorular⁹ cevapladığı AYT sınavındaki ortalama netlere bakmak da önemlidir (bkz. Tablo 3). İkinci aşama olan AYT sınavının sözel grubu testleri Türk Dili ve Edebiyatı (TDE), Tarih-I, Coğrafya-I, Tarih-II, Coğrafya-II, Felsefe ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi testlerinden oluşmaktadır. İlk 5 sıradaki bölümlere giren öğrencilerin netleri hesaplandığında 24 soruluk TDE testinde 12,15; 10 soruluk Tarih-I testinde 3,75; 6 soruluk Coğrafya-I testinde 2,60; 11 soruluk Tarih-II testinde 6,10; yine 11 soruluk Coğrafya-II testinde 8,00; 12 soruluk Felsefe testinde 8,40 ve 6 soruluk Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi testinde 3,40 net yaptıkları görülmüştür. Son 5 sıradaki gazetecilik bölümlerine giren öğrencilerin ise TDE testinde 3,85; Tarih-I testinde 1,60; Coğrafya-I testinde 0,75; Tarih-II testinde 1,75; Coğrafya-II testinde 6,05; felsefe testinde 4,45 ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi testinde 1,20 ortalama nete sahip oldukları tespit edilmektedir. Her iki kategori arasında tüm test türlerinde görülen fark dikkat çekicidir.

Tablo 3. İlk 5 ve Son 5 Sıradaki Gazetecilik Bölümlerine Yerleşen Öğrencilerin Ortalama AYT Netleri

	AYT TDE (24)	AYT Tar1 (10)	AYT Coğ1 (6)	AYT Tar2 (11)	AYT Coğ2 (11)	AYT Fel (12)	AYT Din (6)
İlk 5 Bölüm	12,15	3,75	2,60	6,10	8,00	8,40	3,40
Son 5 Bölüm	3,85	1,60	0,75	1,75	6,05	4,45	1,20

Toplam 80 soruluk AYT testinde, ilk 5’teki üniversitelere yerleşen öğrencilerin toplamda ortalama 44,4 net; son 5’teki üniversitelere yerleşen öğrencilerin ise 19,65 net yapmaları ilgili bölümlere yerleşmeleri için yeterli olmuştur. Dolayısıyla ilk 5’teki üniversitelere yerleşebilmek için yüzde 50’den fazla net çıkarmak gerekirken, son 5’tekiler için bu oran dörtte birin altındadır.

Öğrencilerin puanlarının ve netlerinin ardından yaptıkları tercihler de önemli bir veri sunmaktadır (bkz. Tablo 4). Öğrencilerin YKS’de yaptıkları bölüm tercihleri incelendiğinde, ilk 5’te yer alan üniversitelere yerleşen öğrenciler arasında ön lisans tercihi de yapmış olanların

9 Gazetecilik bölümlerine yerleşebilmek için öğrencilerin sözel test grubundan başarılı olmaları gerekmektedir.

varlığı dikkat çekmektedir. Bu öğrencilerin yaptığı ön lisans tercihleri Marmara ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi dışındaki diğer üç üniversitede oldukça alt sıralarda yer almaktadır. Ancak daha ilgi çekici durum, son 5'te yer alan üniversitelere yerleşen öğrencilerin tercihlerinde görülmektedir. Bu öğrencilerin tamamının en çok yaptığı diğer alan tercihi ön lisans olmuştur.¹⁰

Tablo 4. İncelenen Gazetecilik Bölümlerine Yerleşen Öğrencilerin YKS'de En Çok Yaptığı 5 Tercih

	Kaç Farklı Tercih	1. En Çok Tercih	2. En Çok Tercih	3. En Çok Tercih	4. En Çok Tercih	5. En Çok Tercih
Ankara Üniversitesi	66	Gazetecilik 135	Radyo, Televizyon ve Sinema 56	Türkçe Öğretmenliği 33	Halkla İlişkiler ve Tanıtım 26	Tarih 18
İstanbul Üniversitesi	92	Gazetecilik 233	Radyo, Televizyon ve Sinema 64	Türkçe Öğretmenliği 39	Türk Dili ve Edebiyatı 38	Tarih 35
Marmara Üniversitesi	99	Gazetecilik 240	Radyo, Televizyon ve Sinema 86	Halkla İlişkiler ve Tanıtım 68	Ön Lisans 62	Tarih 43
Ege Üniversitesi	74	Gazetecilik 192	Radyo, Televizyon ve Sinema 77	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 76	Gastronomi ve Mutfak Sanatları 42	Reklamcılık 33
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	97	Gazetecilik 273	Radyo, Televizyon ve Sinema 78	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 43	Ön Lisans 35	Gastronomi ve Mutfak Sanatları 33
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	70	Ön Lisans 403	Gazetecilik 253	Radyo, Televizyon ve Sinema 82	Tarih 62	Halkla İlişkiler ve Tanıtım 54
Yozgat Bozok Üniversitesi	76	Ön Lisans 395	Gazetecilik 211	Radyo, Televizyon ve Sinema 54	Sanat Tarihi 51	Tarih 30
Fırat Üniversitesi	65	Ön Lisans 307	Gazetecilik 255	Radyo, Televizyon ve Sinema 79	Halkla İlişkiler ve Tanıtım 52	Tarih 39
Gümüşhane Üniversitesi	63	Ön Lisans 446	Gazetecilik 284	Radyo, Televizyon ve Sinema 46	Sanat Tarihi 45	Halkla İlişkiler ve Tanıtım 40
Muş Alparslan Üniversitesi	53	Ön Lisans 265	Gazetecilik 85	Radyo, Televizyon ve Sinema 55	Tarih 34	Coğrafya 22

Dikkate değer bir diğer nokta, her iki gruptaki öğrencilerin gazetecilik bölümünden sonra en çok tercih ettikleri bölümün Radyo, Televizyon ve Sinema olmasıdır. İletişim fakültelerinde

10 Belirtmek gerekir ki, sözel puan türüyle öğrenci alımı yapan programlar arasında, ön lisans tercihinin en çok yapıldığı bölümler her zaman gazetecilik bölümleri değildir. Tarih, Türk Dili gibi, doğrudan öğretmenliğe yönelik olmayan programların tamamında en çok yapılan tercih ön lisans düzeyinde olmuştur. Aynı durum öğretmenlik bölümlerinde ise görülmektedir. Öğretmenlik bölümlerine yerleşen öğrencilerin çok az bir kısmı aynı zamanda ön lisans tercihi yapmıştır. Bkz. YÖK Atlas (2020).

yer alan diğer programların (Halkla İlişkiler, Reklamcılık, vb.) gazetecilik bölümlerine yerleşen öğrenciler arasında öncelikli olarak tercih edilmediği görülmektedir. Gazetecilik ile Radyo, Televizyon ve Sinema bölümlerinin ardından en çok tercih edilen lisans programı ise Tarih, Türkçe Öğretmenliği vb. gibi sözel puan türüyle öğrenci alımı yapan ancak iletişim fakülteleri dışındaki programlardan oluşmuştur. Belirtmek gerekir ki incelenen üniversitelerin tamamında gazetecilik bölümüne yerleşen öğrenciler, lisans düzeyinde yaptıkları tercihlerde tutarlı bir biçimde en çok gazetecilik bölümünü tercih etmişlerdir.

Bu kategorilerde incelenecek bir diğer gösterge öğrencilerin cinsiyet dağılımlarıdır. YÖK’ün (2020) verilerine göre ilk 5 ve son 5 sırada yer alan gazetecilik bölümlerinin toplam kadın ve erkek öğrenci dağılımları Tablo 5’te verilmiştir. Buna göre, ilk 5 sıradaki bölümlerin toplam 2820 öğrencisi içinden 1484’ü kadın, 1336’sı erkektir. Son 5 sıradaki bölümlerdeki 873 toplam öğrencinin ise 473’ü kadın, 400’ü erkektir. Bu sayılar kendi içinde oranlandığında ilk 5’teki bölümlerin yüzde 52,6’sı kadın, 47,4’ü erkek öğrencidir. Son 5’teki bölümlerin ise 54,1’i kadın, 45,9’u erkek öğrencidir. Son 5’teki bölümlerdeki kadın öğrenci oranı ilk 5’teki kadın öğrenci oranından görece yüksek olsa da cinsiyete göre öğrenci dağılımlarının oldukça yakın olduğu ve bu bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmadığı söylenebilir.

Tablo 5. İncelenen Gazetecilik Bölümlerinin Cinsiyete Göre Öğrenci Dağılımları

	Üniversiteler	Kadın Öğrenci	Erkek Öğrenci	Toplam
İlk 5	Ankara Üniversitesi	184	158	342
	İstanbul Üniversitesi	496	413	909
	Marmara Üniversitesi	253	292	545
	Ege Üniversitesi	318	238	556
	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	233	235	468
		1484 (ortalama: 296.8)	1336 (ortalama: 267.2)	2820 (%52.6 kadın; %47,4 erkek)
Son 5	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	182	143	325
	Yozgat Bozok Üniversitesi	29	30	59
	Elazığ Fırat Üniversitesi	188	149	337
	Gümüşhane Üniversitesi	57	48	105
	Muş Alparslan Üniversitesi	17	30	47
		473 (ortalama: 94.6)	400 (ortalama: 80)	873 (%54.1 kadın; %45.9 erkek)

Bölümlere ilişkin bir başka gösterge, buldukları coğrafi bölgeler ile öğrencilerin geldikleri bölgelerdir. İlk 5 sıradaki gazetecilik bölümlerinin ikisi Ankarada, ikisi İstanbul’da, biri ise İzmir’dedir. Dolayısıyla ilk sıradaki bölümler hem Türkiye’nin en büyük ilk üç kentindedirler, hem de coğrafi olarak İç Anadolu, Marmara ve Ege bölgesinde yer alırlar. Dolayısıyla bölümlerin yer aldığı üniversiteler Türkiye’nin başkentinde ve batısındaki gelişmiş kabul edilen illerinde bulunmaktadır. Bu şehirlerin tamamı, Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE, 2017)¹¹ verilerine göre en

11 Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi, Türkiye’de illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişliğini ölçmek ve

gelişmiş birinci kademedede yer almaktadır (bkz. Tablo 6) Son 5 sıradaki üniversitelere bakıldığında ise bu bölümlerin Sivas, Yozgat, Elazığ, Gümüşhane ve Muş'ta yer aldıkları görülmektedir. Bu kentler İç Anadolu'nun doğusu ile Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'de bulunmaktadırlar. Dolayısıyla son 5'teki üniversiteler Türkiye'nin doğusunda ve SEGE verilerine göre 4, 5 ve 6. kademedede yer alan şehirlerden oluşmaktadır. Belirtmek gerekir ki bu şehirlerin tamamı, SEGE 2017 verilerine göre gelişmişlik endeksinde negatif skora sahiptir. Bölümlerin başarı sıralamasındaki ayrımın, coğrafi bir ayrıma da denk geliyor olmasının tesadüfi olmadığı söylenebilir.

Tablo 6. İncelenen Gazetecilik Bölümlerinin Buldukları İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumları

		Üniversitenin Bulunduğu İl	SEGE-2017 Sıra	SEGE-2017 Kademe	SEGE-2017 Endeks
İlk 5	Ankara Üniversitesi	Ankara	2	1	2,718
	İstanbul Üniversitesi	İstanbul	1	1	4,051
	Marmara Üniversitesi	İstanbul	1	1	4,051
	Ege Üniversitesi (İzmir)	İzmir	3	1	1,926
	Ankara Hacı Bayram Veli Üniv.	Ankara	2	1	2,718
Son 5	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Sivas	45	4	-0,137
	Yozgat Bozok Üniversitesi	Yozgat	63	5	-0,589
	Fırat Üniversitesi (Elazığ)	Elazığ	42	4	-0,061
	Gümüşhane Üniversitesi	Gümüşhane	64	5	-0,623
	Muş Alparslan Üniversitesi	Muş	79	6	-1,704

Gazetecilik bölümlerinin buldukları bölgeler ile öğrenci yapısı arasında karşılıklı bir etkileşimden söz etmek mümkündür. Bölümlerin buldukları bölgeler bir yandan bu bölümlere yerleşen öğrencilerin coğrafi profillerini belirlerken, diğer yandan bu bölümlere gelen öğrenciler de bölümlerin yapısını etkilemektedir. Tablo 7'de görülebileceği üzere, ilk 5'teki gazetecilik bölümlerine yerleşen öğrencilerin yarıya yakını (yüzde 42,7) Marmara'dan, yaklaşık beşte biri (yüzde 22,4) ise İç Anadolu'dan gelmektedir. Doğu Anadolu'dan gelenler yüzde 5,4, Güneydoğu Anadolu'dan gelenler ise yüzde 4,1'lik orana sahiptir. Son 5 sıradaki bölümlere yerleşenler içinde ise en büyük oran Doğu Anadolu'ya aittir. Bu bölgeden gelen öğrenciler, son 5 sıradaki bölümlere yerleşenlerin yaklaşık dörtte birini (yüzde 24,1) oluşturmaktadır. İkinci sırada ise İç Anadolu'dan gelen öğrenciler (yüzde 22,8) bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu'dan gelen öğrencilerin oranı ise aynı bölgeden ilk 5'teki bölümlere yerleşen öğrencilerin oranının (yüzde 4,1) iki katından fazladır (yüzde 9,5).

Tablo 7. İlk 5 ve Son 5'e Yerleşen Öğrencilerin Geldikleri Bölgeler (Yüzde)

	Marmara	Karadeniz	İç Anadolu	Doğu Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Akdeniz	Ege	Öğrenci Sayısı
İlk 5	42.7	5.9	22.4	5.4	4.1	6.6	12.5	437
Son 5	15.2	12.3	22.8	24.1	9.5	10.1	5.0	315

Dolayısıyla ilk 5 sıradaki gazetecilik bölümlerine ağırlıklı olarak Marmara'dan gelen

sınıflandırmak üzere Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kullanılan bir gösterge setidir. Endekste 1. kademe en yüksek seviyeyi, 6. kademe ise en düşük seviyeyi işaret eder.

öğrencilerin, son 5’teki gazetecilik bölümlerine ise ağırlıklı olarak Doğu Anadolu’dan gelen öğrencilerin yerleştiği tespit edilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden ilk 5’teki bölümlere yerleşen öğrencilerin oranı yüzde 9,5 iken son 5’teki bölümlere bu bölgelerden yerleşenlerin oranı yüzde 33,6’dır. Bu durum, çoğunlukla doğudaki üniversitelerin yine doğudaki öğrenciler için önemli bir adres olduğunu göstermektedir. Bu örüntünün ekonomik, eğitimsel ve sosyolojik gerekçeleri olabileceği söylenebilir. Ekonomik olarak, öğrenci ailelerinin çocuklarını daha uzak ve görece pahalı kentlerde okutmak yerine yakın ya da aynı bölgelerdeki üniversitelere gönderebildikleri ihtimal dahilindedir. Eğitimsel olarak, rekabetin arttığı bir sınav ortamının, bu bölgelerden gelen öğrenciler için hâlihazırda var olan yapısal eşitsizliklerle birleşerek oldukça zorlayıcı bir hal alarak bu öğrencilerin geride kalmalarına neden olduğu tahmin edilebilir. Sosyolojik olarak ise özellikle kadın öğrencilerin aileleri tarafından uzak ve büyük şehirlere gönderilmek yerine aynı ya da yakın bölgelerdeki kentlerde üniversiteye gitme tercihiyle karşı karşıya bırakıldıkları düşünülebilir.

Örnekleme yer alan üniversitelere 2020 YKS’de yerleşen öğrencilerin en büyük kısmı, söz konusu üniversitenin bulunduğu şehirde yaşayan öğrencilerden oluşmuştur (bkz. Tablo 8). Bu durum yalnızca Yozgat Bozok Üniversitesi ile Gümüşhane Üniversitesi’nde farklı görülmüştür. Yozgat Bozok Üniversitesi’ne yerleşen öğrencilerin geldikleri iller arasında Yozgat, İstanbul ve Ankara’nın ardından üçüncü sırada; Gümüşhane Üniversitesi’ne yerleşen öğrencilerin geldikleri iller arasında ise Gümüşhane beşinci sırada yer almıştır.

Tablo 8. İncelenen Gazetecilik Bölümlerine Yerleşen Öğrencilerin En Çok Geldikleri İller

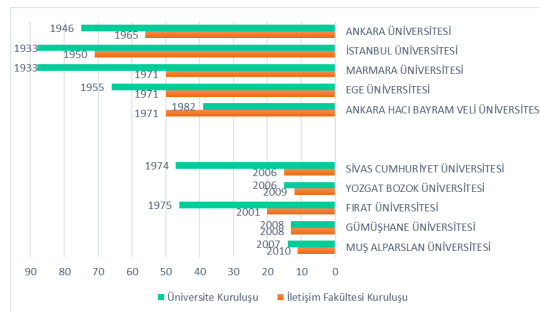
İlk 5	Ankara Üniversitesi	Ankara 28 (%45,20)	İstanbul 5 (%8,10)	Mersin 3 (%4,80)	Eskişehir 2 (%3,20)	Bursa 2 (%3,20)
	İstanbul Üniversitesi	İstanbul 58 (%56,30)	Bursa 6 (%5,80)	Trabzon 4 (%3,90)	İzmir 3 (%2,90)	Malatya 2 (%1,90)
	Marmara Üniversitesi	İstanbul 71 (%65,70)	Bursa 7 (%6,50)	Kayseri 3 (%2,80)	İzmir 3 (%2,80)	Samsun 2 (%1,90)
	Ege Üniversitesi	İzmir 24 (%29,30)	İstanbul 8 (%9,80)	Ankara 7 (%8,50)	Adana 3 (%3,70)	Aydın 3 (%3,70)
	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Ankara 36 (%43,90)	K.maraş 4 (%4,90)	İstanbul 3 (%3,70)	Mersin 3 (%3,70)	Şanlıurfa 2 (%2,40)

Son 5	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Sivas 20 (%24,40)	İstanbul 9 (%11,00)	Ankara 6 (%7,30)	Tokat 6 (%7,30)	Bursa 3 (%3,70)
	Yozgat Bozok Üniversitesi	İstanbul 7 (%11,30)	Ankara 6 (%9,70)	Yozgat 5 (%8,10)	Gaziantep 3 (%4,80)	Kayseri 3 (%4,80)
	Fırat Üniversitesi	Elazığ 16 (%25,80)	Malatya 7 (%11,30)	Adana 5 (%8,10)	Bitlis 4 (%6,50)	K.maraş 4 (%6,50)
	Gümüşhane Üniversitesi	Ankara 10 (%16,10)	İstanbul 8 (%12,90)	Gaziantep 4 (%6,50)	Ordu 3 (%4,80)	Gümüşhane 3 (%4,80)
	Muş Alparslan Üniversitesi	Muş 11 (%23,40)	Ağrı 5 (%10,60)	Diyarbakır 4 (%8,50)	İstanbul 4 (%8,50)	Denizli 2 (%4,30)

Diğer taraftan, son 5'te yer alan üniversitelere yerleşen öğrenciler çoğunlukla üniversitenin bulunduğu şehirden olmakla birlikte, bu öğrenciler arasında İstanbul ve Ankara'dan gelenlerin de dikkate değer orandaki varlığı göze çarpmaktadır. Daha az gelişmiş bu şehirlerde bulunan üniversitelerin kuruluşunun ardındaki "her ile bir üniversite" düşüncesinin yurt çapında bir öğrenci hareketliliğiyle ekonomik anlamda karşılık bulduğu söylenebilmektedir.

İlk 5 ve son 5 sıradaki bölümler arasındaki coğrafi ayrımın aynı zamanda zamansal bir ayrıma da karşılık geldiği söylenebilir. Üniversitelerin ve gazetecilik bölümlerinin kuruluş yılları bu konuda önemli bir göstergedir (bkz. Şekil 1). Gazetecilik bölümlerinin kuruluş yılları aynı zamanda eğitim deneyimini göstermesi ve üniversite kültürünün/geleneğinin oluşabilmesi itibarıyla de önemli bir göstergedir. Bu kapsamda ilk 5'teki üniversitelere bakıldığında, kuruluşlarının 1933'ten 1992'ye kadar uzanan geniş bir tarihsel dönemi kapsadığı görülmektedir. Bu kategorideki üniversiteler aynı zamanda Türkiye'nin en eski üniversiteleri arasındadırlar. Bu durum üniversitelerin belirli bir tarih, gelenek ve deneyim oluşturması için önemlidir.¹² Bu kurumlar altındaki iletişim fakülteleri incelendiğinde ise, ilk 5 fakültenin, kökleri 1950'leri bulan Gazetecilik Okulları ve Basın Yayın Yüksek Okulları'na dayandığı, bu kurumların 1992 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce çıkarılan 3837 sayılı yasa ile İletişim Fakültelerine dönüştürüldükleri görülmektedir. Sıralamada ilk 5'te yer alan gazetecilik bölümlerinin, Türkiye'nin en eski iletişim fakültelerinde bulunuyor olması dikkate değerdir.

Şekil 1. Üniversitelerin ve Fakültelerin Kuruluş Yılları¹³

12 Bu listedeki en yeni üniversite 2018 yılında kurulan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'dir. Fakat bu üniversite Gazi Üniversitesi'nin mevcut kurumsal yapısının bölünmesiyle oluşturulduğu için Gazi Üniversitesi deneyimini ve tarihini taşımakta olduğu belirtilmelidir.

13 Şekilde iletişim fakültelerinin kurulduğu yıl olarak, 1992 yılında "iletişim fakültesi" adını almadan önceki kurumların

Son 5’teki üniversitelere bakıldığında ise, beş üniversiteden üçünün 2006 ve sonrasında kurulduğu, diğer ikisinin ise daha önceki yıllarda (1974 ve 1975) eğitim hayatına başladığı görülmektedir. Bu kurumlardaki iletişim fakülteleri incelendiğinde ise biri dışında (Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi) hepsinin 2006 sonrasında kurulmuş olduğu görülmektedir.

Dolayısıyla Türkiye’deki devlet üniversitelerinin gazetecilik bölümleri içerisinde ilk 5’te yer alanların, kökleri daha eskiye dayanmakla birlikte 1990’larda kurulduğu, en sonda yer alanların ise neredeyse tamamının 2006 sonrasında kurulmuş olduğu belirlenmektedir.

İlgili üniversitelerin köklü bir yapıya sahip olup olmamaları, uluslararası hareketliliklerde yer alma durumlarında da önemli bir etkiye sahiptir. Tablo 9’da görüleceği üzere ilk 5’te yer alan üniversitelerin tamamı gerek öğretim elemanı gerekse öğrenci hareketliliklerinde çok daha öne çıkarken, son 5’te yer alan üniversitelerin çoğunda uluslararası kapsamda ne öğretim elemanı ne de öğrenci hareketliliği olmuştur.

Tablo 9. İncelenen Üniversitelerin 2020 Yılındaki Uluslararası Değişim Programı Hareketliliği

			Gelen Öğretim Elemanı	Giden Öğretim Elemanı	Gelen Öğrenci	Giden Öğrenci
İlk 5	Ankara Üniversitesi	Ankara	64	48	151	670
	İstanbul Üniversitesi	İstanbul	24	9	396	467
	Marmara Üniversitesi	İstanbul	27	36	275	659
	Ege Üniversitesi	İzmir	84	10	314	509
	Ankara Hacı Bayram Veli Ün.	Ankara	5	4	191	27
Son 5	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Sivas	40	92	52	127
	Yozgat Bozok Üniversitesi	Yozgat	0	7	0	2
	Fırat Üniversitesi	Elazığ	10	42	13	271
	Gümüşhane Üniversitesi	Gümüşhane	0	6	0	29
	Muş Alparslan Üniversitesi	Muş	0	3	0	16

Son 5’te yer alan ancak kuruluşları daha eskiye dayanan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ve Fırat Üniversitesi’ne uluslararası hareketlilik kapsamında gelen öğretim elemanı ve öğrenci bulunmaktadır. Aynı üniversiteler, giden öğretim elemanı ve öğrenci sayılarında da kategorideki diğer üniversitelere kıyasla çok daha yüksek bir performans sergilemişlerdir. Öte yandan kuruluş tarihi 2006’dan sonra olan Yozgat Bozok Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi ve Muş Alparslan Üniversitesi’ne uluslararası hareketlilik kapsamında gelen öğretim elemanı veya öğrenci olmamıştır. Bu üniversitelerde yurtdışı hareketlilik kapsamında giden öğretim elemanı ve öğrenci sayısı da diğer üniversitelere kıyasla oldukça düşük seviyede kalmıştır. Buradan hareketle, diğerlerine kıyasla daha yakın tarihlerde kurulan üniversitelerin henüz uluslararasılaşma sürecinde gerekli bağlantıları yeterince kuramadıkları söylenebilir. Şüphesiz uluslararasılaşabilme fakültelerin ve/veya bölümlerin öğretim elemanı sayılarıyla da bağlantılıdır.

kuruluş yılı gösterilmektedir. Benzer şekilde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi için Gazi Üniversitesi’nin kuruluş tarihleri kullanılmıştır.

İlk 5 ve son 5 sıradaki gazetecilik bölümleri arasındaki coğrafi ve zamansal ayrışma bölümlerin öğretim üyesi ve öğretim üyesi dışındaki öğretim elemanı sayılarında da kendini göstermektedir. Bu durum Tablo 10'dan takip edilebilir. İlk 5'teki gazetecilik bölümlerinin öğretim üyesi ve diğer öğretim elemanı sayısı görece yüksekken, son 5'teki bölümlerin bu konuda oldukça geride kaldığı söylenebilir. İlk 5 sıradaki gazetecilik bölümlerinin öğretim üyesi ortalaması 18, diğer öğretim elemanı ortalaması ise 9,2'dir. Son 5'teki gazetecilik bölümlerinin öğretim üyesi ortalaması 3,2, diğer öğretim elemanı ortalaması ise yine 3,2'dir. Her iki kategorideki bölümler arasındaki uçurum oldukça çarpıcıdır.

Tablo 10. İncelenen Gazetecilik Bölümlerinin Akademik Personel Sayıları

	Üniversiteler	Öğretim Üyesi	Diğer Öğretim Elemanı	Toplam
İlk 5	Ankara Üniversitesi	11	10	21
	İstanbul Üniversitesi	19	6	25
	Marmara Üniversitesi	25	14	39
	Ege Üniversitesi	15	5	20
	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	20	11	31
Son 5	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	3	5	8
	Yozgat Bozok Üniversitesi	3	4	7
	Fırat Üniversitesi	4	1	5
	Gümüşhane Üniversitesi	3	4	7
	Muş Alparslan Üniversitesi	3	2	5

Son 5 sıradaki gazetecilik bölümlerinin bu kadar az sayıda öğretim üyesi ve elemanına sahip olması, bu bölümlerdeki ders ve iş yükünün de oldukça artmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda gazetecilik eğitiminin gerektirdiği çeşitlilikte dersleri bu kadar az öğretim üyesi ve elemanı ile karşılamının, akademik personelin çalışma alanı olmayan dersleri yürütmesine ve nihayetinde ders veriminin düşmesine de yol açtığı söylenebilir. Bu durumun hem öğrenci hem de öğretim üyesi açısından eğitim süreçlerinde nitelik kaybına varan zorlayıcı bir süreç olabileceği vurgulanmalıdır. Buna karşın ilk 5 sıradaki gazetecilik bölümlerindeki görece yüksek sayıdaki öğretim üyesi ve elemanın varlığının, mevcut öğrenci sayıları ve iş yükleriyle düşünüldüğünde, bu bölümler için de yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Bu konuda öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları anlamlı bir veri oluşturmaktadır.

İlk 5 sıradaki gazetecilik bölümlerinde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı ortalama 32,2 iken, son 5 sıradaki gazetecilik bölümlerinde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 52,5'tir. Bu rakamlar her iki kategorideki okullar için oldukça yüksektir. Bu durum bir yandan yukarıda vurgulanan nitelik kaybı ve verim düşüşüne neden olabileceği gibi diğer yandan araştırma faaliyetlerine de vakit ayırması beklenen öğretim üyelerinin bu faaliyetlerine de yeterince ya da hakkıyla zaman ayıramamasını beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla her iki kategorideki gazetecilik bölümleri için bu kadar yüksek sayıda öğrenci alımına karşı bu kadar az akademik personel istihdamı, hem eğitim hem de araştırma faaliyetlerinde önemli bir erozyon

yaratmaktadır. Bu sürecin orta ve uzun vadeli sonuçlarının ne şekilde ortaya çıkacağı ve ne gibi olumsuzluklar yaratabileceği, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Sonuç

Yükseköğretim politikaları bağlamında gazetecilik bölümlerinin incelendiği bu çalışmada, mevcut yükseköğretim politikalarının gazetecilik bölümlerinin durumu ve geleceği açısından kimi olumsuzluklar yarattığı tespit edilmiştir. Yükseköğretim süreçlerinde genel olarak tüm dünyada yaşanan kitleselleşme ve genişleme politikaları Türkiye’de de karşılığını bulmuş fakat dünyadan farklı olarak Türkiye’de birtakım özgün nitelikler edinmiştir.

Özellikle 2006’dan sonra ivme kazanan “her ile bir üniversite” politikası, yükseköğretimin kitleselleşme ihtiyacı karşısında yükseköğretim kurumlarını genişletmeyi amaçlamış fakat bu süreç ekonomik ve siyasi gerekçelerle çoğu zaman araçsal bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Yeni açılan üniversiteler, öğrencilere ve eğitime sağladıkları imkân ve olanaklardan çok bölge ekonomisine ve siyasetine sağladıkları katkılarla ele alınmıştır. Bunun sonucu olarak, yeni açılan üniversitelere ilişkin özellikle fakülteler ve bölümler bazında ciddi bir plansızlık olduğu söylenebilir.

Bu sürecin en somut örneklerinin başında gazetecilik bölümleri gelmektedir. Bu çalışmada gazetecilik bölümlerine ilişkin dört temel sorun alanı tespit edilmiştir. İlki, gazetecilik bölümlerinin kontenjanlarının ihtiyacın oldukça üzerinde yapılandırılmasıdır. Türkiye’deki gazetecilik bölümlerinin 60 ila 100 arasında kontenjanı bulunmaktadır. Buna bir de ikinci öğretim ve uzaktan eğitim gazetecilik programları eklendiğinde ihtiyacın oldukça üzerinde bir kontenjan ayrıldığı görülmektedir.

İkincisi, sözel bir bölüm olmasından dolayı açılması görece kolay kabul edilen gazetecilik bölümleri, yeterli altyapı, donanım, öğretim elemanı, üniversite ve kente özgü sosyal olanaklar sağlanmadan irili ufaklı pek çok kentte kurulmuştur. Bu da gazetecilik işinin doğası gereği içermesi beklenen kültürel-sosyal donanım edinmenin yanı sıra hem teknolojik hem de akademik ve mesleki alanlarda öğrencilerin kendini geliştirme olanaklarını önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Üçüncü sorun alanı bu iki eğilime paralel olarak ortaya çıkmaktadır. Gazetecilik bölümleri arasında iki uçta yoğunlaşmış belirgin bir farklılık tespit etmek mümkündür. Bu farklılaşma, üniversite puan sıralamalarında ilk 5 ve son 5’te yer alan gazetecilik bölümleri arasında öğrencilerin başarı sıralamaları, yaptıkları net sayıları, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı ve uluslararasılaşma gibi alanlarda oldukça belirgin bir ayrışma olarak ortaya çıkmaktadır.

Dördüncü sorun alanı ise, bölümler arasındaki farklılaşmanın coğrafi ve zamansal bir ayrışmaya da denk düşüyor olmasıdır. İlk 5’teki tüm bölümler Batı’da veya gelişmişlik düzeyi yüksek büyükşehirlerde yer alırken, son 5’teki bölümler genellikle doğuda ve gelişmişlik düzeyi düşük görece küçük illerde yer almaktadır. Bu coğrafi ayrışma aynı zamanda, ilk 5 ve son 5’teki bölümlere yerleşen öğrencilerin profilleriyle de etkileşim halindedir. İlk 5’teki bölümlere daha çok Marmara Bölgesi gibi ülkenin batısından öğrenciler gelirken, son 5’teki bölümlere ağırlıklı

olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nden öğrenciler gelmektedir. Bölümler arasındaki zamansal ayrışma ise coğrafi ayrıma paralel bir nitelik taşımaktadır. İlk 5'teki gazetecilik bölümlerinin tümü kökleri 1950'lere ve 1970'lere uzanan gazetecilik okullarının 1992'de fakülteye dönüştürülmesiyle oluşmuştur. Son 5'teki bölümlerin ise biri dışında (Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi) hepsinin 2006 yılı sonrasında kurulmuş olduğu görülmektedir.

Ulaşılan bulgulardan hareketle, Türkiye'de yükseköğretim politikalarının gazetecilik bölümleri açısından önemli bir eşitsiz gelişim yaratmakta olduğu belirtilebilir. Dolayısıyla Türkiye'deki yükseköğretim politikaları açısından yükseköğretimi kitleselleştirme yönündeki eğilimin sonuçlarının, orta ve uzun vadede görünür olacak daha derin bir eşitsizliğe yol açabileceği söylenebilir. Üniversiteye girişte başlayan eşitsizliğin üniversite eğitimi ve mezuniyet sonrasında da sürebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu eşitsizlikleri azaltabilmek üzere, öncelikle gazetecilik bölüm kontenjanları ihtiyaca uygun bir şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Özellikle yeni kurulan üniversitelerin altyapı, donanım ve öğretim elemanı gibi eğitimsel eksiklikleri nitelikli bir şekilde giderilmelidir. Aynı zamanda bu üniversitelerin bulunduğu kentlerin sosyal ve kültürel yaşam olanaklarının zenginleştirilmesine çalışılmalıdır.

Kaynakça

- Altbach, P. G. (2019). Kitlesel yükseköğretimin mantığı. M. Kurtoğlu (ed.) içinde, *Neoliberalizm, Bilgi ve Üniversiteler* (C. Albayrak, Çev., s. 171-190). İstanbul: Nota Bene.
- Arap, K. S. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye'de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 65-1, 1-29.
- Aslan, İ., & Sırım, V. (2019). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nin Süleymanpaşa ilçesinin ekonomik gelişimi üzerindeki etkileri: Öğrenci tüketim harcamaları özelinde bir değerlendirme. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 61-76.
- Bertilsson, M. (1992). From university to comprehensive higher education: on the widening gap between 'Lehre und Leben'. *Higher Education*, 24, 333-349.
- Binici, F. Ö., & Koyuncu, B. (2015). Üniversite öğrencilerinin 2012-2013 harcamalarının Bitlis ili ekonomisine katkısının incelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 113-126.
- Collins, R. (2019). Diploma enflasyonu ve üniversitelerin geleceği. M. Kutroğlu (ed.) içinde, *Bilgi ve Üniversiteler* (C. Özdemir, Çev., s. 191-214). İstanbul: Nota Bene.
- Çalışkan, Ş., & Demir, F. (2013). Celal Bayar Üniversitesi Köprübaşı Meslek Yüksek Okulu öğrenci harcamalarının bileşimi ve ilçe ekonomisindeki yeri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 357-371.
- Çayın, M., & Hüseyin, Ö. (2015). Üniversitelerin il ekonomisine katkısı ve öğrencilerin tüketim yapısı: Muş Alparslan Üniversitesi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 131-147.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Dalğar, H., Hakan, T., & Murat, K. (2009). Bölgesel kalkınmada yükseköğretim kurumlarının rolü ve Bucak örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 39-50.

- Delanty, G. (2019). Küresel çağda üniversite ideası: Amaç olarak bilgiden bilginin sonuna doğru mu? M. Kurtoğlu (ed.) içinde, *Neoliberalizm, Bilgi ve Üniversiteler* (G. Kurtoğlu, & M. Karahan, Çev., s. 63-98). İstanbul: Nota Bene.
- Doğan, D. (2013). Yeni Kurulan Üniversitelerin Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 108-116.
- DPT. (1970). *Yüksek Öğretim Araştırması*. Yayın No: DPT: 858-SPD: 197. Ankara: Planlama Teşkilatı.
- Erdoğan, M., & Karagöl, V. (2018). Bölgesel kalkınmada yeni kurulan üniversitelerin rolü: Bingöl örneği. *Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi*, 2(1), 51-78.
- Ergun, C. (2014). Üniversite ve kent ilişkisi üzerine görüşler: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(31), 216-237.
- Jessop, B. (2019). Akademik kapitalizm çeşitleri ve girişimci üniversiteler: Geçmişteki araştırmalar ve üç düşünce deneyi üzerine. M. Kurtoğlu (ed.) içinde, *Neoliberalizm, Bilgi ve Üniversiteler* (M. Kurtoğlu, Çev., s. 137-170). İstanbul: Nota Bene.
- Karakütük, K., & Özdemir, Y. (2011). Bilim insanı yetiştirme projesi (BİYEP) ve öğretim üyesi yetiştirme programının (ÖYP) değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 26-38.
- Kaynar, M., & Parlak, İ. (2005). *Her ile bir üniversite: Türkiye'de yükseköğretim sisteminin çöküşü*. Ankara: Paragraf.
- Kızılca, F. K., & Karagöz-Kızılca, G. (2018). Türkiye'de iletişimciler ve 'preker' emek: Gözden kaçmış bir veri tabanından bulgular. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 29, 9-30.
- Kooij, Y. (2019). Yükseköğretimde fırsat eşitliği. M. Kurtoğlu (ed.) içinde, *Neoliberalizm, Bilgi ve Üniversiteler* (s. 215-232). İstanbul: Nota Bene.
- Kurtoğlu, M. (2019). Sunuş ve teşekkür. M. Kurtoğlu (ed.) içinde, *Neoliberalizm, Bilgi ve Üniversiteler* (s. 7-14). İstanbul: Nota Bene.
- Maassen, P., & Stensaker, B. (2011). The knowledge triangle, European higher education policy logics and policy implications. *Higher Education*, 61(6), 757-769.
- Marginson, S. (2016). The worldwide trend to high participation higher education: Dynamics of social stratification in inclusive systems. *Higher Education*, 72(4), 413-434.
- ODTÜ. (2011). *Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Görüş ve Öneriler, Komisyon Raporu*. Ankara.
- ÖSYM. (2020). *YKS Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Veriler*. 5 Aralık 2020 tarihinde https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/YKS/tablo4_26082020.pdf adresinden alındı
- Öztürk, S., Torun, İ., & Özkök, Y. (2011). Anadolu'da Kurulan Üniversitelerin İllerin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Katkıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 145-158.
- SEGE. (2017). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2017. Ocak 7, 2021 tarihinde https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/89/sege-2017_158.168.7211.pdf adresinden alındı
- Sezer, S. (2017). Öğrenci bakışı ile Karacabey meslek yüksekokulu'nun sosyo-kültürel ve ekonomik katkısının değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(17), 70-82.
- Teichler, U. (2019). Yükseköğretim için yeni zorluklar ve yükseköğretim araştırmalarının geleceği. M. Kurtoğlu (ed.) içinde, *Neoliberalizm, Bilgi ve Üniversiteler* (s. 33-62). İstanbul: Nota Bene
- Tokgöz, O. (2003). Türkiye'de iletişim eğitimi: Elli yıllık bir geçmişin değerlendirilmesi. *Kültür ve İletişim*, 6(1), 9-32.
- Tösten, R., Kanık, S., & Kayan, M. S. (2016). Siirt üniversitesi öğrenci profili ve harcama analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6-7), 41-58.

- Trow, M. (1973). *Problems in the transition from elite to mass higher education*. California: Carnegie Comission on Higher Education. <https://eric.ed.gov/?id=ED091983> adresinden alındı
- Yayar, R., & Demir, D. (2013). Gaziosmanpaşa üniversitesinin Tokat ili ekonomisine etkisi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 5(8), 106-122.
- YÖK. (2019). *Türkiye Yükseköğretim Sistemi*. Ankara. 21 Kasım 2020 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/Higher_Education_in_Turkey_2019_tr.pdf adresinden alındı
- YÖK. (2020). *2019-2020 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri*. 5 Aralık 2020 tarihinde YÖK İstatistik: <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden alındı
- YÖK Atlas. (2020). *Gazetecilik Lisans Program Verileri*. 6 Ocak 2021 tarihinde <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php> adresinden alındı
- Yükseköğretim Bilgi Yönetimi Sistemi. (2021, 6 Ocak). 6 Ocak 2021 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden alındı